

ПРАВИЛА

поведінки працівників Державного закладу професійної (професійно-технічної) освіти зі специфічними умовами навчання «Житомирська академія поліції» у відповідності до вимог законодавства України у сфері забезпечення безбар'єрного простору

1. Загальні положення

1.1. Метою Правил поведінки працівників Державного закладу професійної (професійно-технічної) освіти зі специфічними умовами навчання «Житомирська академія поліції» у відповідності до вимог законодавства України у сфері забезпечення безбар'єрного простору (далі – Правила) є забезпечення дотримання та реалізації міжнародних та національних зобов'язань щодо питань безбар'єрності, використання яких матиме позитивний вплив на імідж правоохоронної системи в цілому.

1.2. Правила визначають висловлювання працівників Державного закладу професійної (професійно-технічної) освіти зі специфічними умовами навчання «Житомирська академія поліції» (далі – Житомирська академія поліції, Академія) щодо людей з інвалідністю, забезпечення комунікації з ними.

1.3. Ці Правила оприлюднюються на офіційному веб-сайті Житомирської академії поліції.

2. Коректність висловлювань щодо людей з певними особливостями

2.1. Дотримуйтесь принципу «спочатку людина», а не її особливість.

Говорячи про людей з інвалідністю або публікуючи інформацію на відомчих сайтах та у соціальних мережах тощо, варто використовувати «people first language», тобто мову, в якій на першому місці завжди є людина. Перше і головне правило – «спочатку має бути людина». Якщо не знаєте, як сказати правильно, починайте фразу з «людина з...», а далі зазначайте її риси чи стан здоров'я, якщо це потрібно. Наприклад, людина з інвалідністю, людина з ДЦП, людина з синдромом Дауна; дівчина на інвалідному візку, а не інвалід-колясочник; хлопець, у якого аутизм, а не аутист. Якщо ж ми говоримо, наприклад, «інвалід», ми по суті знеособлюємо людину, зводимо її особистість до якоїсь одної характеристики. Але насправді ж це не так. Використовувати згадки про інвалідність чи певні порушення варто лише тоді, коли це вкрай потрібно, адже інвалідність не є єдиною, а головне – зовсім не основною характеристикою людини, тому не варто постійно на ній робити акцент. Говорячи про групу людей з певними порушеннями (зору, слуху, опорно-

рухового апарату, ментальними чи сенсорними), слід пам'ятати, що кожного представника/представниці такої групи своє окреме життя, власний унікальний досвід, якого найчастіше може не бути в іншій людини з подібними порушеннями. Тому не варто спосіб життя, різні обставини та випадки однієї людини робити характерними для всієї групи.

2.2. Певні потреби є у кожного.

Забудьте назавжди словосполучення «обмежені можливості», «прикутий до інвалідного візка», «людина з особливими потребами», «обмежені можливості» та «неповносправний» тощо. Сходи з пандусом – це не особливо, а нормально і стане у пригоді не тільки тим, хто пересувається на візку, а й мамам з немовлятами, бабусям із «кравчучками» чи пасажирам із валізами. Або людині з переломом ноги. Тому що можливості обмежені у кожного – у когось фінансами, у когось фізичними даними. Особливі потреби теж є у кожного, і найяскравіший тому приклад – вегетаріанці. Не кажіть «особлива дитина», бо всі діти чимось вирізняються. Термін «особливі освітні потреби» прийнятний, але застосовується не тільки до дітей з інвалідністю, а й, наприклад, до емігрантів, які поки не добре знають мову, чи до дітей, які постраждали внаслідок бойових дій і тимчасово потребують психологічної допомоги та підтримки в навчанні. Зараз особливі освітні потреби в них є, а згодом не буде.

2.3. Уникайте маскувальних слів.

Евфемізми, або маскувальні слова, вживаються, коли мовці не знають, як коректно говорити, бояться ненароком зачепити людину або намагаються проявити своє поблажливе ставлення. І це може спричинити непорозуміння, ображати чи вводити в оману. Варто уникати переносних значень та метафор, тому що вони викривляють життєву ситуацію людини, приховують чи прикрашають її. Завжди краще послуговуватися коректною термінологією. «Люди дощу», «сонячні діти» — це евфемізми, а от «люди з розладом аутистичного спектра», «діти з синдромом Дауна» — це коректна термінологія.

2.4. Використовуйте фемінітиви.

Використання фемінітивів – це повага до жінок та їхнього права на професію. Довгий час у нашій культурі був закріплений стереотип, що існують суто жіночі чи чоловічі професії, особливо на керівних посадах чи в політиці. Нині ситуація змінилася, а відповідно – змінюється і мова. Українська мова дуже сприятлива для формування фемінітивів і має конкретні правила для такого словотворення. Звісно, що не всі люди у нашому суспільстві готові до вживання фемінітивів, у такому разі залиште за людиною право вибору, як вона хоче, щоб про неї писали / говорили / звертались.

2.5. Не перебільшуйте у своїх висловлюваннях.

Треба уникати ярликів, медичних діагнозів, збірних і «художніх образів», не варто вдаватися до драматизації, жалю чи героїзації, описуючи життя людини з інвалідністю. Це правило, що може звучати як «не давати власних оцінок життю іншої людини». Іноді ми схильні драматизувати. Та між фразами «людина, яка користується колісним кріслом» і «людина, прикута до візка» відчувається різниця, правда ж? Адже в дійсності людина ні до чого не прикута, на ній немає кайданів, а крісло колісне — це просто засіб для пересування. Або, наприклад, досить поширена фраза «смертельний діагноз». Що це означає? Ми

знаємо випадки, коли люди роками живуть із хворобами, які називають «смертельними», і ніхто, навіть лікарі, не можуть точно спрогнозувати результат. Тож, будьте обережні з такими висловлюваннями і залишайтеся максимально близькими до реальності.

2.6. Утримуйтеся від узагальнень.

Дуже поширена помилка, яка призводить до формування стереотипів, — узагальнення. Ми пов'язуємо поведінку та дії людини з її етнічною належністю, кольором шкіри, статтю тощо. А також дії однієї людини проєктуємо на цілу групу, до якої ми її зараховуємо. Через узагальнення слово «цигани» набуло негативних конотацій, а словосполучення «прекрасна стаття» використовують стосовно жінок, хоча насправді люди бувають прекрасними незалежно від своєї статі. Фрази, які починаються з «усі люди з інвалідністю», «кожна жінка» або «більшість геїв» просто неправдиві, бо не мають під собою ніяких точних статистичних чи науково підтверджених даних. Адже люди різні зі своїми такими ж різними поглядами, особливостями та рисами. Ми всі неповторні, а там, де є унікальність, не має бути місця узагальненням.

2.7. Використовуйте нейтральну термінологію.

Прояв емпатії та доброзичливого ставлення — це важливо й потрібно, але інколи ми можемо несвідомо додавати висловленню зайвого емоційного забарвлення. Наприклад, часто можна побачити формулювання «жертва домашнього насильства», хоча коректніше було б писати «постраждала від домашнього насильства». Інший приклад — «людина, що страждає на психічний розлад»: існують такі види психічних порушень, з якими люди живуть упродовж усього свого життя, але це не означає, що їхнє життя перетворюється на суцільні муки. Людина може проходити терапію, як медичну, так і у фахівця, вона просто живе з таким діагнозом так само, як й інші люди. Тому замість «страждає» ми говоримо «має», «живе», — «людина, яка має інвалідність», «людина, яка має психічні порушення», «людина, яка живе з ВІЛ». Менше негативних виразів, як-от “страждає на...” — це передбачає, що людині, про яку ви говорите, постійно погано, боляче і безнадійно. Це провокує на непотрібний жаль. Так само не варто казати, що хтось “прикутий до візка”. Візок допомагає пересуватися, а не приковує. Не бійтеся говорити “радий/-а тебе бачити” чи “побачимось” незрячим. Так само можна запросити “піти прогулятися” людину на візку. Інвалідність означає лише те, що хтось робить те саме, що й ви, — тільки в інший спосіб. І найважливіше — треба пам'ятати, що кожна людина з інвалідністю — це така ж людина, як і без інвалідності.

3. Комунікація із людьми з інвалідністю

3.1. Люди з порушенням опорно-рухового апарату, на кріслі колісному та з ДЦП.

ДЦП — це порушення центральної нервової системи, що впливає на правильну роботу окремих м'язів, можливість контролювати рухи та поставу. Навіть якщо людина має фізичне порушення, все одно ви маєте простягнути їй руку для привітання при зустрічі. Говоріть саме з людиною, яка має

інвалідність, навіть якщо поруч з нею є її супроводжуючий. Не потрібно «солодких слів» щодо її мужності, сили волі тощо — це зайве. Контролюйте, щоб ваш погляд був сконцентрований саме на людині, а не на її особливості. Якщо людина потребує допомоги — обов'язково запропонуйте їй, але водночас будьте готові до того, що вона може її не прийняти. У розмові використовуйте такі фрази, як «присісти», «пройти». Якщо розмова людиною на кріслі колісному затягнулася — опустіться до рівня її очей або сядьте на стілець. Зосереджуйтеся на словах людини, а не на її руках або ногах. Не перебивайте, не намагайтеся пришвидшити розмову — дозвольте співрозмовнику донести свої думки. Відповідно, не сповільнюйте навмисно і свою вимову. На відміну від людей з ДЦП, люди з травмами хребта частіше вільно володіють руками, тому можуть самостійно керувати кріслом колісним. Незважаючи на травму нижніх кінцівок, вони можуть самостійно сидіти на стільці. Люди з травмою хребта зазвичай не мають проблем з вимовою та м'язами обличчя. Крісло колісне — це особистий простір людини! Ви маєте завжди питати дозволу, перш ніж узятися за крісло та відвезти/посунути його. У жодному разі не вішайте свої речі на крісло колісне. Говорити людині на кріслі колісному «поїхали зі мною» некоректно, адже крісло колісне - це фактично її ноги.

3.2. Супровід людей на кріслі колісному.

Спускати зі сходів людину на кріслі колісному потрібно спиною вперед, ставши на одну сходинку нижче та трохи нахиливши крісло колісне до себе. Піднімати крісло колісне — за тим самим механізмом, однак треба стати на одну сходинку вище. Якщо на дорозі трапляються виступи, спочатку треба трохи підняти колеса крісла колісного, аби проїхати далі. Якщо ви є організатором якогось заходу, враховуйте архітектурну доступність до нього. У випадку, коли вона відсутня, - попередньо повідомте учасників про це. Інформаційну стійку, столи для кави варто розмістити на рівні користувачів візка. Предмети для перерви на каву також повинні бути зручними для людей на кріслі колісному: чашки мають бути з широкими вухками, гнучкими соломинками та серветками для одягу.

3.3. Комунікація та робота з людьми з порушенням зору.

Людина отримує 90% інформації про навколишній світ саме завдяки зору. Багато незрячих не любить розповідати про причини своєї сліпоти, тому не виявляйте своєї цікавості з цього приводу. Пропонуйте свою допомогу, проте не вважайте, що людина дійсно її потребує. Говоріть людині ким є ви та інші співрозмовники, називайте імена. Якщо маєте бажання потиснути руку, скажіть про це. При зустрічі з незрячою людиною завжди слід відразу представитися, а не питати, чи впізнає вона вас. Якщо ви спілкуєтеся з групою незрячих осіб, кожного разу називайте ім'я того, до кого саме звертаєтеся. Якщо робите переміщення, повідомте про це незрячого, щоб він не говорив «у порожнечу». У розмові з незрячою людиною уникайте вказівки на колір, виразів на зразок «помацайте», «я відведу Вас». Краще говорити я «сходжу з Вами», «подивіться» — оскільки очима незрячих є паличка чи поводитир. При своїй розповіді не уникайте опису форми предмету — навпаки, інформуйте людину з порушенням зору, що відбувається навколо. Завжди звертайтеся до незрячої

людини, а не до її поводиря. Якщо ви хочете зачитати щось незрячій людині — не змінюйте манеру свого мовлення: говоріть нормальним голосом, не пропускайте інформацію (якщо вас про це не попросили), не замінюйте читання переказом. Якщо незряча людина має підписати якийсь документ, спершу прочитайте його їй. Інвалідність зовсім не звільняє людину від юридичної відповідальності, обумовленої документом.

Уникайте незрозумілих пояснень та інструкцій, як-от «склянка знаходиться десь там». Чітко повідомляйте про те, де що знаходиться, а за необхідності доповнюйте пояснення деталями. Не забирайте та взагалі не чіпайте тростину незрячої людини. Собака-поводир — не просто звичайна домашня тварина. Не торкайтеся її, не давайте команд, не грайтеся.

3.4. Супровід незрячої людини.

Перед тим, як надати людині допомогу, спитайте її, чи вона цього потребує. Дочекайся позитивної відповіді. Правильний супровід має виглядати так: незрячий тримає зрячого за руку трохи вище ліктя і йде на пів кроку позаду, встигаючи реагувати на всі особливості маршруту. Озвучуйте всі свої дії: «Попереду сходинки вниз; поруч яма». При наданні допомоги рекомендується підходити до сходів під прямим кутом. Якщо на вашому шляху трапляються сходинки, при спуску або підйомі достатньо просто сказати: «Увага, сходинки (вгору чи вниз)». Незрячий має взяти вас під руку, а ви маєте покласти іншу його руку на поручні. Далі, виконавши цей алгоритм, підіймайтеся або спускайтеся сходами. Якщо потрібно пройти крізь двері, незрячий має знаходитися від супроводжувача з тієї сторони, де відчиняються двері — зліва чи справа. Якщо ви супроводжуєте людину в приміщенні, коротко опишіть, де саме ви знаходитесь (приклад: «У центрі зали, приблизно за шість кроків від Вас, стоїть стіл»). Попереджуйте про перешкоди: пороги, сходи, низькі одвірки тощо. Зверніть увагу на присутність скляних об'єктів. Коли пропонуєте незрячій людині присісти, не саджайте її самотійно, а спрямуйте її руку на спинку стільця або на бильце

3.5. Комунікація та робота з людьми з порушенням слуху.

Люди з порушенням слуху сприймають ваші думки через жестову мову (саме так правильно говорити). Основними складовими є вираз обличчя та мова тіла, оскільки люди з порушеннями слуху мають виняткову здатність зчитувати невербальні сигнали спілкування. Щоб спілкуватися з людьми, у яких є вади слуху, вам потрібно: - знайти тихе та добре освітлене місце та стати на відстані 1 метра від вашого співрозмовника; - говорити лише тоді, коли маєте зоровий контакт зі співрозмовником; - якщо вас перепитують, не повторювати ту саму фразу. Краще перефразувати. Не жуйте жуйку під час розмови. Якщо у вас густа борода чи пишні вуса, артикулюйте чіткіше. Звертайте увагу на свою артикуляцію. Говоріть повільніше та не кричіть на співрозмовника. У розмові можете вживати слова "слухай", "скажи" — це нормально. Якщо ви спілкуєтеся за допомогою спеціаліста жестової мови, звертайтеся безпосередньо до людини з вадами слуху й говоріть до неї. Деякі люди з вадами слуху можуть говорити по телефону, в інших випадках біля контакту є напис «смс» — це означає, що

ваш співрозмовник не може говорити по телефону. Не просіть нечуючу людину передати слухавку іншому. За потреби запросіть перекладача жестової мови.

3.6. Організація заходу, де приймають участь люди з інвалідністю.

Під час реєстрації на будь-який захід запитуйте про особливі потреби учасників за допомогою реєстраційної анкети. Перевірте можливість доступу до приміщення, де проходитиме захід, та зручність розміщення осіб. Основні тези виступу виводьте на електронну дошку як презентацію або фіксуйте на дошці. Завжди дізнавайтеся, у якій формі людина хотіла б отримати інформацію (шрифт Брайля, великий шрифт, диск, аудіокасети, флешка). Під час візуалізації свого виступу використовуйте контрастні маркери та стікери. На всі скляні поверхні наклейте жовті кружечки, на першу та на останню сходинки - контрастну жовту стрічку. Надайте базові знання та навички комунікації і супроводу волонтерам і персоналу заходу. За потреби допоможіть людині зайняти відповідне місце в аудиторії.

**Т.в.о. начальника
Житомирської академії поліції
підполковник поліції**

Наталія ЧАБАНЮК